

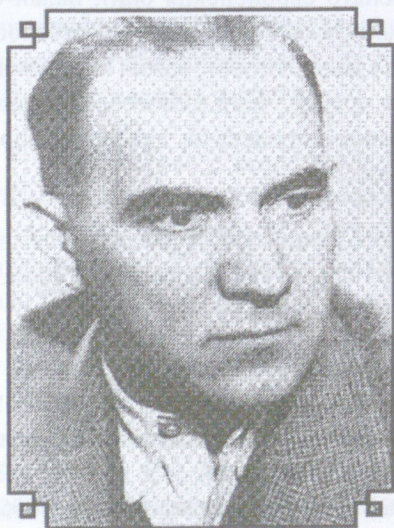
ЛИЧНОСТ С МНОГОСТРАННИ НАУЧНИ И ТВОРЧЕСКИ ПРИНОСИ

Национална научна конференция, посветена на 100-годишнината
от рождението на Ценко Цветанов

Доц. д-р Мария Младенова

*Уважаеми г-н Ректор,
скъпи колеги и гости,*

Националната научна конференция, посветена на 100-годишнината от рождението на Ценко Цветанов е пръв опит за осмисляне на неговите многостранни прояви,

белязали и българската книжовна култура от 40-те и 50-те години на отминалия век.

Той едновременно е учител, и детски писател, и преводач, и редактор на детски и педагогически издания, в които оставя собствени следи, движени от стремежа да помогне на деца-

та за духовното им и нравствено издигане чрез добрите книги, в които вижда не само полезния опит на миналото, но и защото много рано разбира, че хубавите книги променят хората, но това е дълъг и бавен процес.

Значим библиотековед, библиограф и книговед – със своите приноси той утвърждава библиотекознанието, библиографията и книгознанието като науки,

в полето на които оставя собствени знаци, белязани от неговата духовна и всеотдайна личност, посветила целия си живот на писаното слово и книгите, превърнали се в негова съдба.

Ценко Цветанов е роден в Лом паланка на 6 май 1904 в заможно семейство с културни традиции. Чест гост в дома на дядо му – заможен и буден търговец, е Кръстьо Пишурка, който насища с духовни прояви малкия еснафски град. В дома му се получават първите годишнини на първото българско списание "Любословие" и цариградското списание "Читалище", четат се и се събират с любов книги, които грижовно се предават на синовете, от тях – на внуците, всички възпитани в книголюбие и почит към проявите на духа.

Показателен за атмосферата в семейството е фактът, че баща му Цветан Тодоров учи аптекарство в Австрия и Загреб, където през 1899 г. става магистър-фармацевт, а частната му аптека в Лом около 1910 г. е една от трите най-големи аптеки в България (1).

По-големият брат на Ценко Цветанов, проф. Тодор Боров, пише в спомените си, че книголюбието в техния дом се култивира от "най-ранна детска възраст" (2) чрез много книжки и получаваните списания за деца "Звездица", "Светулка", "Детска радост" и др.

Цветан Тодоров не жали средства, за да образова петте си деца – трима снове и две дъщери. Те пътуват в различни европейски страни, усвояват културата им, следват, учат чужди езици, а това са безспорни предпоставки не само за изграждането на модерна ценностна система, но и за осмисляне на живота чрез подреждане на ценностите по една европейска скала. Може би затова през 1988 г. наследниците на Цветан Тодоров

са единодушни в решението си да подарят дома си в Лом на читалище "Постоянство", където днес грижливо е приютен детският му отдел.

Три от децата на Цветан Тодоров наследяват аптекарската професията на бащата, а Тодор и Ценко поемат по пътеките на българската книжовност, за да оставят всеки по своему значими следи в полето на българската книжовна култура и духовност.

След като завършва Педагогическото училище в Лом, Ценко Цветанов става учител, а по-късно – през 1929 г., завършва педагогика и славянска филология в Софийския университет. Стремение му до малките ученици да достигне най-доброто, написано за тях, го кара да състави поредица от читанки за първи, втори, трети и четвърти клас.

Любовта си към децата той проявява и като плодовит детски писател, чието творчество не е било обект на научно изследване.

Плод на интересите му в областта на литературата и фолклора са многобройните му приказки за деца, както и над 50 книги с приказки на много народи, които той сполучливо преразказва за българските деца.

Сътрудничи на почти целия детски периодичен печат с приказки, стихове, разкази, научнопопулярни четива, с тематичната насоченост на които се стреми да съдейства за развиване у децата както на добродетели и нравствени ценности, така и да събуди интерес към четенето.

Пише и десетки статии по педагогически, читалищни и библиотечни въпроси, които публикува в широк кръг вестници и списания като: "Училищен преглед", "Българска мисъл", "Просвета", "Българска книга" и др., в които споделя идеите си за потребността от културно мисионерство на учителите, библиотекарите и писателите сред децата.

Заради съдържателното си и голямо по обем творчество за деца и за изследванията си в областта на детската литература е приет в СБП.

Част от творчеството си подписва с псевдонимите Косе Босе, Велико Самин, С. Великов, както и с подписите Ц. Ц. и Це. Це.

Всички длъжности, които заема Ценко Цветанов след средата на 40-те години на отминалия век, са свързани с книжовната култура на нацията ни, с книгите и библиотеките, чиято история не само познава отлично, но и изтъква ролята им като средища за развитие на българската култура. Той е сред основателите, а за кратко време е и директор на издателство "Народна просвета", което насочва към създаване и публикуване

на полезни издания за учениците. След 9 септември 1944 г. е и първият редактор на сп. "Училищен преглед".

На 6 март 1948 г. той постъпва като старши уредник в Българския библиографски институт "Елин Пелин", а от пролетта на 1953 г. до края на живота си – 9 март 1960 г., е директор на Държавния библиотечен институт, в който се раздава на студентите и преподавателите с щедростта, присъща на неговото човеколюбие и добронамереност.

През 1960 г., когато Ц. Цветанов умира, Държавният библиотечен институт е вече утвърдено учебно заведение, защитило името си на необходима и полезна институция. Положил е и онези добри традиции, които неговият приемник, госпожа Тодора Топалова, наследява и доразвива.

Ц. Цветанов умира неочаквано, много млад – едва 56-годишен, без да успее да разгърне докрай редица свои проекти, за които е имал и идеи, и възможности, но това, което ни е оставил, е предостатъчно да го наредем по право не само сред най-значителните строители на библиотечното дело и библиотечното образование в България, но и сред най-начетените и осведомени библиотекоеведи и библиографи от 40-те и 50-те години на XX век.

Безспорни са и приносите му за поставянето на научни основи на организацията на всички процеси в общообразователните библиотеки в България.

Неговото дело, белязано с тематично изобилие, досега не е било обект на цялостна научна интерпретация, въпреки че към проявите му се забелязва устойчив интерес.

Надявам се, че днешната конференция ще бъде една първа стъпка в тази посока, а като резултат от отделните проучвания ще успеем да разгърнем и обясним поне част от ракурсите на неговия път – познат и непознат, извървян достойно от човека, твореца и учения Ценко Цветанов.

Колеги, разрешете ми да Ви представя и нашите скъпи гости – децата, снахата и внуците на Ценко Цветанов.

Наш гост е госпожа Елена Цветанова, която, наследявайки професията и интересите на своя баща, работи над тридесет години като библиограф в Института по литература на БАН и оставя собствени дири в полето на българската литературна библиография. Няма да споменавам всичките ѝ библиографски прояви, но не мога да не отбележа, че заедно с проф. Елка Константинова тя изработва пълна библиография на Антон Страшимиров, публикувана в т. VII на съчиненията му от 1963 г.

Тя е библиографски редактор на "Речник на българската литература" в три тома, както и автор на десетки статии в него. Автор е и на огромната библиография към четиритомната "История на българската литература", които всички ние сме ползвали многократно в работата си.

Сред нас е и госпожа Гергана Владова – Цветанова, известна концерттираца пианистка и преподавател по пиано в Музикалната академия "Панчо Владигеров", съпруга на рано починалия син на Ценко Цветанов – Цветан Цветанов, един от най-значимите български композитори, който умира на 50 г. – през 1982 г. – в разцвета на своите творчески възможности. Изключително даровит, той учи цигулка при майка си Антония Аврамова, продължава при нейния брат проф. Владимир Аврамов, доайена на цигулковата школа в България.

След това учи пиано и композиция при Парашкев Хаджиев – личен приятел на Ценко Цветанов. Ученик е и на Панчо Владигеров. Цветан Цветанов оставя значими следи в симфоничния и камерния жанр. Написал е четири симфонии, Концерт за оркестър, Соната за цигулка и пиано, два балета – "Орфей и Родопа" и "Легенда за Сибин, преславския княз". Цветан Цветанов е професор по хармония и композиция, зам.-ректор на Музикалната академия, дългогодишен секретар на Съюза на композиторите.

Има много наши и международни награди, сред които и голямата награда "Парижка трибуна за съвременно музикално творчество".

Сред нас са и неговите деца – Зорница Цветанова, пианистка, и Орлин Цветанов – млад, надежден цигулар, които са внуци на Ценко Цветанов.

Наш гост е и синът на Ценко Цветанов – архитект Павел Цветанов, едно от големите имена в съвременната българска архитектура. Той има над 180 реализирани проекта в България и в чужбина. Водещ архитект в областта на обществените и спортните сгради. Едни от най-значимите му проекти са реконструкцията на Националния стадион "Васил Левски" и ваканционното селище "Лозенец". В Русия е проектирал два курортни комплекса – "Коблево" в Украйна и "Ямал" край град Туапсе на Кавказ, голям курортен комплекс на руското Черноморие с първия аквапарк в Русия.

Както виждате, всеки един от семейството на Ценко Цветанов има собствено присъствие в съвременната българска култура.

Бих искала да благодаря на арх. Цветанов, който беше любезен да ни предостави книги и ръкописи от личната библиотека на своя баща, които сме показали на изложбата пред залата и ще имате удоволствието да видите.

БИБЛИОТЕКОВЕДЪТ И НЕГОВОТО ДЕЛО

В началото на своя доклад ще се спра на два любопитни документа от архива на Ценко Цветанов, свидетелстващи за твърде ранните му библиотековедски интереси.

Първият е една тетрадка, запазена в архива му в продължение на 78 години, със записки на лекции от библиотекарските курсове, чието начало е поставено през 1923 г. До средата на 40-те години на миналия век тези курсове, в които се подготвят около 550 библиотекарски, са почти единствената форма за подготовката им у нас, а техни директори са Стоян Аргиров (1923 – 1927) и Ячо Хлеббаров (1928 – 1938). Тетрадката носи правоъгълен печат: **Ценко Цветанов, ул. "Ак-**

саков" 52, София. Тя съдържа 100 листа, от които 76 страници са изписани с тъмносиньо мастило. Горната корица липсва, а на първия лист е написано: **Библиотекознание 1926 г.** и съдържа записки на лекции на Васил Класанов и Стоян Аргиров, като датата на първата е 2 август 1926 г. Знаейки, че библиотекарските курсове са се провеждали винаги от 1–31 август, като първият ден е бил организационен, а лекциите са започвали от втория ден, за мен не беше трудно да се досетя, че това са записки именно от тях. Известно е, че В. Класанов и С. Аргиров са сред лекторите им, което е второто ми основание да съм сигурна, че това действително са записки, водени по време на курса.

Първите две лекции, записани на 2 и 3 август, на 12 стр., посветени на читалищата в България, са четени от В. Класанов – известен читалищен деец, член на ръководството на ВЧС и редактор на няколко читалищни издания. Лекторът проследява ролята им за духовното и културното издигане на нацията ни до Освобождението, както и задачите на ВЧС за организационното им обединяване в съвременните условия и техните настоящи задачи.

От с. 13 до с. 76 се съдържат подробни записки, без съкращения, на около десет лекции на С. Аргиров по библиотекознание. Тук С. Аргиров дава дефиниция на понятията библиотека и библиотекознание, като се позовава на редица немски авторитети. Като отделя специално внимание на Мартин Шретингер, който пръв употребява термина библиотекознание, Аргиров изяснява и структурата на библиотекознанието, състояща се от два дяла: 1) учение за библиотеките – библиотекономия и 2) история на библиотеките – библиотекография.

От записките на Ц. Цветанов е видно, че в лекциите си Стоян Аргиров логично отделя значително място на изграждането на библиотечния фонд като фундамент на всяка библиотека. Обяснимо защо проблемите на библиографското описание и каталогизацията заемат доминиращо място в записките на Ц. Цветанов – цели 19 листа, завършвайки на с. 76. На последната изписана страница има ново заглавие: КЛАСИФИКАЦИЯ, но след него записки няма, а в тетрадката остават 62 празни листа. Като се има предвид, че С. Аргиров никога не издава четените от него лекционни курсове по библиотекознание, записките на Ц. Цветанов, от една страна, са изключително ценен документ, даващ възможност за известна реконструкция на лекциите на първия ни значителен библиотековед, който твърде млад – 28-годишен, дава знак, че неговите бъдещи прояви ще са свързани трайно с библиотекознанието. От друга страна, те са важно свидетелство и за твърде ранното внимание на Ценко Цветанов към проблемите на библиотекознанието. Той е бил едва двадесет и две годишен, когато е школувал при С. Аргиров не само да описва книги и да изгражда каталози, но е формирал и своите трайни библиотековедски интереси, любопитството към които ще го съпровожда до края на житейския му път. А библиографското описа-

ние ще заеме централно място в бъдещите книжовни прояви на Ц. Цветанов.

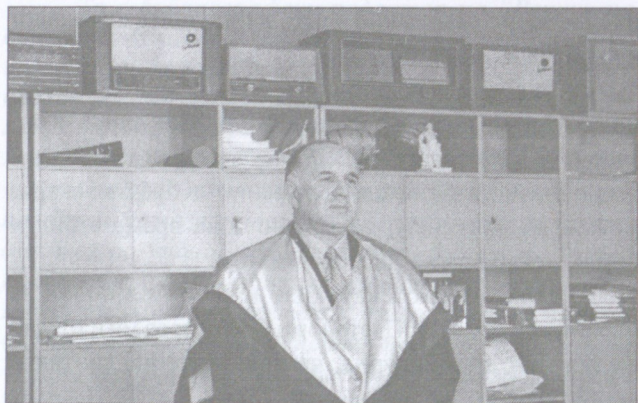
По времето на библиотекарския курс Ц. Цветанов е учител в с. Върбовчец, Видински окръг. Като знаем, че в курсовете на ВЧС са участвали много учители, които са били едновременно и библиотекари, можем да допуснем, че той по това време е бил и библиотекар в училището на селото.

Дали библиотекарският курс е бил повод за първите срещи на Ц. Цветанов и С. Аргиров ми е трудно да кажа, но съм сигурна, че полезните им контакти продължават и в бъдеще.

Сред ръкописите с библиотековедска тематика, запазени в архива на Ц. Цветанов, е и една тетрадка от 1927 г. с негов превод на книгата “Нюйоркската публична библиотека” (3), чийто автор е голямата руска библиотековедка Л. Б. Хавкина. Вероятно преводът е правен с цел издаване, тъй като на първия ред е записано: *Библиотека “Читалищно дело”*.

Известно е, че ВЧС е имал намерение да издава такава библиотека, но идеите му за нея остават неосъществени, въпреки че интересът на българските библиотекари към нейните публикации през тези години е повишен. Знаем, че през 1928 г. у нас е преведено и издадено нейното “Ръководство за малките и средните библиотеки” (4), което е единственият чуждестранен труд, използван от библиотекарите, стремящи се да поставят на научни основи практическата дейност в библиотеките ни. Последовател на американската библиотечна школа и на Мелвил Дюи, с когото е общувала лично, Хавкина се обявява против ръководната роля на партията в съветското библиотечно строителство. Доказва, че библиотечната политика не трябва да се отъждествява с политиката на държавата и настоява библиотеките да се изграждат върху фундамента на общочовешката култура. Затова не веднъж е била обект на остра критика и репресии. Идеите на Хавкина проникват в България още в първото десетилетие на ХХ век и формират схващанията на редица читалищни и библиотечни дейци за задачите на библиотеките и тяхната надпартийност.

В преведената от Ц. Цветанов книга Хавкина отделя подчертано внимание и на интересната работа на детския отдел на световноизвестната Нюйоркска публична библиотека. За мен няма съмнение, че собст-

Ректорът на КБИТ
доц. д-р н. Стоян Денчев

вените си възгледи за работата на детските библиотеки и обслужването на децата Ц. Цветанов формира и под влияние на Хавкина. Безспорното ѝ въздействие се усеща силно в книгата му “Детски библиотеки. Устройство, методи и значение” от 1929 г. (5), в която той утвърждава преди всичко постиженията на детските библиотеки в Америка и Англия, като отделя специално внимание на Нюйоркската публична библиотека, а книгата на Хавкина е посочена в библиографията, дадена в края на труда му. Преводът на книгата на Л. Б. Хавкина, макар и останал неиздаден, аз приемам и като етап от предварителната подготовка на Ц. Цветанов за написването на собствената му книга.

Оказа се, че централно място в изследователските интереси на Ц. Цветанов като библиотековед заемат **проблемите на детската книга, детското четене и детските библиотеки.**

Въпросите за значението на книгите за възпитанието и развитието на децата, как да четат, какво да четат, как да си избират книги, създаването на навици за четене привличат трайно вниманието на учителя, педагога и библиотековеда. В архива му са запазени и много ръкописи, посветени на тази проблематика, която и днес – във времето на компютрите – е не по-малко актуална.

Убеден, че възпитанието и изграждането на трайни навици за системно четене са дълги процеси, започващи от семейството и продължавани от учителя, училището и библиотеките, Ценко Цветанов поставя пред учителите (6) и библиотечните работници задачата

за приобщаване на децата към книгата от най-ранна възраст. На тази тема, която разработва в продължение на тридесет години, той посвещава поредица от статии (7) и няколко книги.

Какво да се направи, за да стигне полезното четиво до подрастващите в момент, в който у нас детската книга се използва слабо и безсистемно и от училищните, и от читалищните библиотеки? Отговор на този въпрос се опитва да даде както в статията си “Детски библиотеки” от 1928 г. (8), така и в книгата си от 1929 г. “Детски библиотеки. Устройство, методи и значение” (9) с уводни думи от Стоян Аргиров и предговор от Ячо Хлебаров, които споделят и изцяло подкрепят възгледите на Ценко Цветанов. В нея изяснява ролята им в страни с развито библиотечно дело, като посочва разнообразните форми и средства, използвани в САЩ и Англия за оказване на полезно влияние чрез книгата върху етичното и интелектуалното развитие на децата. Като човек, който не само ги обича и разбира, но и познава техните психологически особености, поставя високи изисквания към книгите за деца и настоява грижите за детското четене и полезното детско четиво да заемат съществено място в дейността както на читалищните и училищните библиотеки, така и на учителите.

В статията си “Учителят и детската книга” сочи, че “учителят е, който научава децата да четат и пръв им открива богатството на книгите. Учителят е, който пръв, след букварчето, дава в ръцете на детето и първата детска книжка, обикновено някое списание. Колкото и завидна да е неговата работа в това отношение, толкова е и отговорна. Първата книжка, попаднала в ръцете на детето, може да събуди в него любов към книгата и четенето за през целия му живот, както може и да го отвлече от книгите завинаги.” (10, с.4)

Идеите му се споделят и от редица детски писатели и учители библиотекари като Калина Малина, Асен Разцветников, който е един от близките му приятели, Трайко Симеонов и др.

Рожба на библиотековедските идеи на Ценко Цветанов е и едноактната му пиеса за деца “В полунощ” (11), в която действащи лица са детските книги, събрани на конгрес в полунощ.

За да помогне на педагозите, работещи и като библиотекари, през 1934 г. публикува “Училищни и

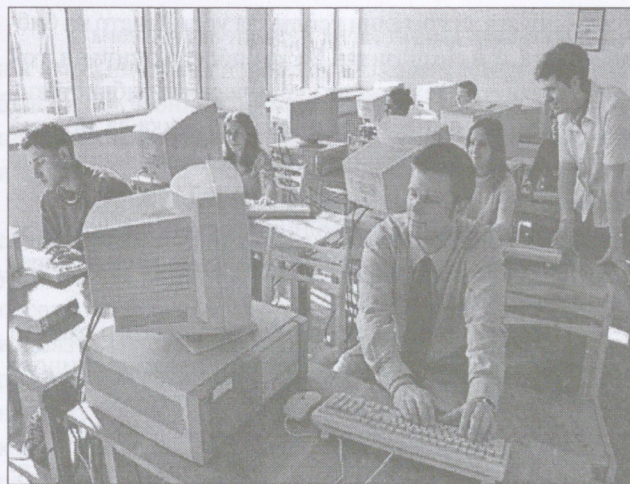
детски библиотеки. Помагало за учители” (12), в което не само изяснява ролята на детската книга в живота на детето, но и прави нерадостна характеристика на състоянието на училищните библиотеки по това време, което е такова, “че за тяхното съществуване едва може да се говори” (13, с.5), нещо повече: “детските библиотеки при нашите училища са мъртви” (14, с.5). Причината за това той вижда преди всичко в липсата на разбиране за значението на детското четене и за неотложната потребност, която налага час по-скоро организирането на детските ученически библиотеки.” (15, с.6)

Това помагало, написано от тридесетгодишния Ценко Цветанов, отразява солидните му познания в областта на всички библиотечни процеси, свързани с набавянето и инвентарирането на фонда, с неговото сигниране, класифициране, нареждане и използване. Интерес представлява и каталогът – образец за малка училищна детска библиотека, включващ описанията на 217 детски книги, придружени с анотации и указания за възрастта на децата, за които те са подходящи. Подборът е на вещ познавач на детската литература (българска и чуждестранна) и включва действително най-добрите детски четива, издадени у нас през тези години.

Ценко Цветанов поставя и въпроса за необходимостта от специално подготвен библиотечен персонал, който да има солидни знания по детска литература, да обича децата, да познава спецификата и особеностите на различните възрасти, да проявява педагогичен такт. Тези важни изисквания са залегнали при откриването през 1904 г. в Питсбърг на първото специализирано училище в света за подготовка на детски библиотекари.

Цветанов пръв у нас разработва теоретично и проблеми на комплектуването на детския фонд, като акцентира върху съдържателните му аспекти (16). Темата за детските и училищните библиотеки заема доминиращо място в кръга от библиотекосведски проблеми, които Цветанов разработва с вешината на педагог, изпълнен с грижа за утрешния ден на децата, които винаги са били голямата надежда на всяка нация.

Плод на проучванията му в тази област, както отбелязах, са поредица от статии, едно помагало за учители (17), ръководство за библиотекари (18), както и учебник за студентите от ДБИ (19), даден за набор

В някогашния Държавен библиотекарски институт студентите сега се обучават в модерни кабинети

на 8 март 1960 г. – един ден преди смъртта му и който той не успява да види приживе, но се използва в продължение на четвърт век като единственото издание, предлагащо солидни и систематизирани знания по темата.

След неговата смърт тази проблемна област почти не се разработва, отдавна не се преподава и като самостоятелна учебна дисциплина.

Преглеждайки публикациите на Ценко Цветанов, се натъкнах и на един лесно обясним факт. Докато писаното по темата до средата на 40-те години на XX век е изчистено от всякакви партийни пристрастия, то в текстовете след този период, съвсем обяснимо защо, се срещат тези и идеи от водещата по това време идеология, въпреки че съм убедена, че дълбоко в душата си Ц. Цветанов е бил далече от каноните ѝ.

В архива му са запазени и много ръкописи на записки по проблемите на детската литература, подробни бележки за голям кръг значими детски писатели, за библиотечната работа с децата, които също свидетелстват за трайните му интереси в тази област.

Тук бих искала да отбележа, че един от най-близките му приятели е детският писател и библиотекар Асен Разцветников, който през 1931 г. завършва библиотекарските курсове, организирани от ВЧС и МНП. През 1931 г. той постъпва на работа като учител по немски език в Трета софийска образцова мъжка гимназия. Като съвместява длъжностите на учител и библио-

текар, полага значителни усилия за уреждането на библиотеката при гимназията. За да сподели опита си, той пише статията “Техника на ученическите библиотеки” (20), която по същество е първа методика за тяхната уредба и отразява редица нововъведения, направени от Ас. Разцветников. Интересно е, че той още през 1932 г. пръв у нас въвежда свободния достъп до фонда за учениците и им дава възможност те “сами да си намират и поставят обратно книгите” (21).

Поради приятелството между двамата писатели в личната библиотека на Ц. Цветанов се намират много от книгите на Ас. Разцветников, някои от които с посвещения и подпис Чичо Асен. На книгата си “Познай що е то?” Асен Разцветников е написал: “На Ценко Цветанов – да види опустошенията, които причини неговото предизвикателство: той ме подстрека да напиша една книга от 100 гатанки, аз пък написах – две. София, Коледа, 1949, Асен Разцветников”, от което е видно, че Ц. Цветанов е стимулирал творческите прояви на Ас. Разцветников.

Не е известен и фактът, че преди заминаването си на лечение в Москва Ас. Разцветников поверява на Ц. Цветанов своя личен архив. Какво е бил Ас. Разцветников за него и за българската литература, Ц. Цветанов показва в статията си “Почина Асен Разцветников” – ръкописите на която също са запазени. През 1956 г. Ц. Цветанов прави подбора и редактира една от най-хубавите книги за деца на Ас. Разцветников “Що е то? 220 гатанки с ключ за отгатване и азбучник” (22).

Други области на библиотекознанието, в които Ц. Цветанов проявява широките си познания на школуван библиотековед, са **библиографското описание, сигнирането и класифицирането на документите**, без солидни знания за които е невъзможна организацията на фондовете и каталозите на която и да е библиотека. Затова той насочва вниманието си към създаването на поредица от основни практически помагала, необходими за поставяне на научни основи на фондовете и каталозите на общообразователните библиотеки, които претърпяват по няколко издания и по тях се учат няколко поколения студенти и библиотекари практики.

Още като сътрудник на ББИ, в съавторство с Дора Ганчева и Лиляна Албанска, разработват “Единни правила за описание на печатни произведения на

масовите библиотеки”, които стоят в основата на каталожната система, разкриваща богатствата на всяка отделна библиотека пред читателите ѝ. Тези правила претърпяват три издания (23) – през 1951, 1953, а 3-то разширено и преработено издание излиза през 1961 г. след неговата смърт. Те се превръщат в настолно помагало за всички общообразователни библиотеки в страната.

През 1953 г. излизат и “Правила за описване на книгите в големите библиотеки с приложение на правила за нареждане на фишите в азбучния каталог” (24). Съставени от авторски колектив, в който участва и той, те излизат под редакцията на Божана Божинова – Троянова и на Ценко Цветанов. С тях се решава големия въпрос за унифицирането на библиографското описание в каталозите на всички библиотеки в страната.

В съавторство с Диана Икономова съставя и “Таблицы на десетичната класификация за масови библиотеки”, за основа на която е взета съветската преработка на брюкселския вариант на УДК, направена от Лев Троповски. Трите издания на таблиците от 1951 (25), второто поправено и разширено издание от 1953 (26), както и третото поправено издание от 1960 (27), подписано за печат на 5 март 1960 г. и излязло след смъртта на Ценко Цветанов, също стават настолни книги както за българските библиотекари, така и за студентите, учещи в Библиотечния институт. Знак за интересите си в тази проблемна област той дава още през 1930 г. със статията си “Библиотечни класификации”, публикувана в редактираното от проф. Т. Боров сп. “Българска книга” (28).

Появата на първите авторски таблици в България, които са важно помагало за систематично-азбучното нареждане на книгите в библиотеките, също е свързано с името на Ценко Цветанов. Те са изработени от сътрудници на ББИ под негова редакция. Той е автор на предговора към тях, на правилата за използването им и е коректор на 1-то издание от 1951 г. Те са четвъртото издание от поредицата “Помагала”, изработени от сътрудници на ББИ и предназначени за поставяне на научни основи на всички процеси в общообразователните библиотеки. За времето от 1951 до 1961 г. те претърпяват четири издания, като в 3-то и 4-то издание, което също излиза след смъртта му, той е отбелязан като автор. Оттогава до днес тези таблици са издавани

многократно, но неизвестно защо авторството на Ц. Цветанов не се отбелязва.

Името му е свързано и с първия “Минимум библиотечна техника за масови библиотеки” (29) от 1951 г. Изработен в съавторство с Наталия Буссе, той също претърпява няколко издания в общ тираж над 10 000 екземпляра. Давайки конкретни инструктивни указания за основните процеси в организацията на библиотечните фондове и каталози и за обслужването на читателите в общообразователните библиотеки, те отразяват и стремежа на Ц. Цветанов в страната да се утвърдят единни професионални критерии, чрез които всички дейности в библиотеките се поставят на научна основа.

Ц. Цветанов се проявява и като библиотековед с интереси в областта на историята на българските библиотеки, свидетелство за което е статията му “Библиотеките през епохата на Възраждането” (30), която и днес се използва от изучаващите тази интересна страна от българското културно-историческо наследство.

Друг проблем, който трайно ангажира много от усилията на Ц. Цветанов, е този за **подготовката на библиотечни кадри**. Своя концепция за необходимостта от библиотекари специалисти у нас той излага още през 1930 г. в сп. “Българска мисъл” (31), която по-късно компетентно доразвива, давайки отговор на редица важни въпроси: какви знания и умения трябва да притежават библиотекарите, каква трябва да бъде тяхната обща и професионална подготовка, какви личностни качества трябва да имат, за да се утвърдят в професията. Тези негови статии са принос към опита за разработване на професиограмата на библиотекаря от неговите съвременници Ячо Хлебаров и Стоян Аргиров, която като цяло остава неразработена и до днес.

Той поема поста на директор на ДБИ, носейки със себе си “тежък багаж” от богат практически опит, придобит от работата в ББИ “Елин Пелин”, сериозни разработки на доказал се **теоретик на библиотекознанието**, богат педагогически опит и дарбата на интересен лектор, потвърдена и в двата циклостилни курса по “Организация на библиотечното дело” (32) и “Работа с читателя” (33), четени в едномесечния летен библиотекарски курс през 1949 г., организиран от ББИ и ДБВК.

Съчетанието на тези качества му дава възможност за един кратък период да напише някои от първите български учебници по основни библиотековедски дисциплини, които поради липса на по-нови се използват и днес.

Като библиотековед със солидна школовка, в съавторство с Елена Кирова, Ц. Цветанов написва учебник по **“Общо библиотекознание”** (34), който поради богатия си историко-фактологичен материал се използва и днес и се цитира многократно от научни работници и изследователи на библиотекознанието. Сам написва и учебника “Детски библиотеки” (35). Те доказват широтата на неговите библиотековедски интереси, качествата му на учен и изследовател, умението му да изгражда и отстоява собствени виждания, както и способността да прогнозира бъдещи тенденции на развитие.

Като дългогодишен активен член на редакционната колегия на сп. “Библиотекар”, Ц. Цветанов прави много за превръщането му в професионално списание, насочено както към многобройните проблеми на неукрепналото ни библиотечно дело, така и към утвърждаване на библиотекарската професия.

Създаденото от него и днес е основно градиво за утвърждаването на библиотекознанието като наука със свой предмет, обект, закони и методи.

Когато днес се вглеждам в библиотековедските прояви на Ценко Цветанов, ми е трудно да посоча област, в която той не е работил и да не е оставил значими следи на авторитетен професионалист, движен от стремеж за утвърждаване както на библиотекознанието като наука, така и на библиотечното дело в България.

С всичко това той се нарежда сред ерудитите на българското библиотекознание от 40-те и 50-те години на миналия век, които със своя висок професионализъм издигат както неговия престиж, така и този на българската книжовна култура.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. **Боров, Тодор.** Стъпки по пътя на един дълголетник 1901 – 1991. С., 1992, с. 27.
2. Пак там, с. 29.

3. **Хавкина, Л. Б.** Нюйоркская публичная библиотека. – 2. изд. – Москва: Унив. Шанявского, 1920. 45 с.
4. **Хавкина, Л. Б.** Ръководство за малките и средните библиотеки. Прев. от рус. Георги Жечев. Шумен, печ. Спас Попов, 1928. 208 с.
5. **Цветанов, Ценко.** Детски библиотеки: Устройство, методи и значение. София, Хемус, 1929. 62 с.
6. **Цветанов, Ценко.** Учителят и детската книга. // Читалище, 1933, № 1–2, 3–5.
7. **Цветанов, Ценко.** Детски библиотеки. // Книгопис, 1928, № 5–6, 135–138.
8. Вж. изданието под № 5.
9. **Цветанов, Ценко.** Учителят и детската книга. // Читалище, 1933, № 1–2, с. 4.
10. **Цветанов, Ценко.** В полунощ. София, Хемус, 1933. 32 с.
- Едноактна пиеска за деца за книгата. Действащите лица са детските книги, събрани в полунощ на конгрес.
11. **Цветанов, Ценко.** Училищни и детски библиотеки: Помагало за учители. София, Ив. Коюмджиев, 1934. 48 с.
12. Пак там, с. 5.
13. Пак там, с. 5.
14. Пак там, с. 6.
15. **Цветанов, Ценко.** Комплектуване на детския библиотечен фонд. // Годна ББИ Елин Пелин, Т. 2. 1947–1951. С., 1953, 63–77.
16. **Цветанов, Ценко.** Училищни и детски библиотеки: Помагало за учители. – София, Ив. Коюмджиев, 1934. 48 с.
17. **Цветанов, Ценко.** Ръководство за библиотекари. – София, Наука и изкуство, 1953. 48 с.
18. **Цветанов, Ценко.** Детски библиотеки: Устройство, методи, значение: Учебник за студентите от ДБИ. – София, Наука и изкуство, 1960. 131 с.
19. **Разцветников, Асен.** Техника на ученическите библиотеки. // Уч. преглед, 1932, № 7, 1243–1256.
20. Пак там, с. 1247.
21. **Разцветников, Асен.** Що е то? 220 гатанки с ключ за отгатването им и азбучник. / Подб. и ред. Ц. Цветанов. София, Бълг. писател, 1956. – 242 с. с. ил.
22. **Ганчева, Дора** и др. Единни правила за описание на печатни произведения в масовите библиотеки / Дора Ганчева, Лиляна Албанска, Ценко Цветанов. 3. разш. и прераб. изд. София, Наука и изкуство, 1961. 66 с. 1. изд. 1951; 2. прераб. и доп. изд. 1953.
23. **Правила** за описване на книгите в големите библиотеки / Състав. Божана Божинова-Троянова и др.; Ред. Божана Божинова-Троянова, Ценко Цветанов. – София, Наука и изкуство, 1953. 132 с.
24. **Цветанов, Ценко** и др. Таблица на десетичната класификация за масови библиотеки / Ценко Цветанов, Диана Икономова. – София : Наука и изкуство, 1951. 104 с.
25. **Цветанов, Ценко** и др. Таблица на десетичната класификация за масови библиотеки / Ценко Цветанов, Диана Икономова. 2. попр. и разш. изд. София, Наука и изкуство, 1955. 114 с.
26. **Цветанов, Ценко** и др. Таблица на десетичната класификация за масови библиотеки / Състав. Ценко Цветанов, Диана Икономова. 3. попр. изд. София, Наука и изкуство, 1960. 112 с.
27. **Цветанов, Ценко.** Библиотечни класификации. // Бълга книга, 1930, № 1, 52–55.
28. **Цветанов, Ценко** и др. Минимум библиотечна техника за масовите библиотеки / Състав. Ценко Цветанов, Наталия Буссе. София, Наука и изкуство, 1951. 44 с. 2. прераб. и доп. изд. 1953.
29. **Цветанов, Ценко.** Библиотеките през епохата на Възраждането ни. // Б и б л и о т е к а р, 1956, № 3, 16–24.
30. **Цветанов, Ценко.** Подготовката на библиотечен персонал. // Бълга м и с ъ л, 1930, № 9, 625–629; № 10, с. 703–705.
31. **Цветанов, Ценко.** Организация на библиотечното дело [в] България [и] СССР: Лекции, четени в едномесечния библиотечарски курс през 1949 г. София, ББИ, 1949. 74 с.
32. **Цветанов, Ценко.** Работа с читателя: Лекции, четени в едномесечния летен библиотечарски курс през 1949 г. София, ББИ, 1949. 74 с.
33. **Цветанов, Ценко** и др. Общо библиотекознание / Ценко Цветанов, Елена Кирова. – София : Наука и изкуство, 1956. – 199 с.
34. **Цветанов, Ценко.** Детски библиотеки: Устройство, методи, значение: Учебник за студентите от ДБИ. София, Наука и изкуство, 1960. 131 с.

